

”Sitter vi i samma båt eller vilka båtar sitter vi i egentligen”

En studie om samverkan mellan aktörer i planeringsprocessen för Kiruna stadsomvandling

Examensarbete Hållbar stadsutveckling
Eva Frennered, VT 2011
Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp
Fakulteten för landskapsplanering,
trädgårds- och jordbruksvetenskap
Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Sitter vi i samma båt eller vilka båtar sitter vi i egentligen

En studie om samverkan mellan aktörer i planeringsprocessen för Kiruna stadsomvandling

Författare: Eva Frennered

Program: Hållbar Stadsutveckling – ledning, organisering, förvaltning

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Huvudområde: Landskapsplanering

Fakultet: Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap, LTJ

Nyckelord: Kommunikativ planering, Aktörssamverkan, Kiruna stadsomvandling, Membership categorization analysis, Planeringsprocess

Handledare: Måns Norlin, SLU Alnarp, Landskapsarkitektur

Examinator: Anders Larsson, SLU Alnarp, Landskapsarkitektur

Biträdande examinator: Mats Gyllin, SLU Alnarp, Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap, LTJ

Kurstitel: Självständigt arbete i hållbar stadsutveckling

Kurskod: SLU-30218

Omfattning på arbetet i hp: 30 hp

Nivå och fördjupning: Avancerad E-nivå

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2011

Förord

Tidigt under mina studier växte ett intresse fram hos mig för hur samtalen förs mellan parterna i en planeringsprocess och hur samverkan dem emellan fungerar i praktiken. Efter att under två somrar ha praktiserat på Kiruna kommuns samhällsbyggnadskontor valde jag därför som ämne för min mastersuppsats att djupare studera den samverkan som äger rum mellan Kiruna kommun och LKAB som aktörer i den omfattande, pågående stadsomvandlingen av Kiruna. Valet av ämne för uppsatsen och dess avgränsningar har skett efter diskussioner med min handledare.

Jag vill särskilt tacka min handledare Måns Norlin vid SLU, Alnarp, som med vänlighet och tålamod har stöttat, uppmuntrat och väglett mig under arbetets gång.

Ett varmt tack vill jag även framföra till mina kontaktpersoner och informanter vid Kiruna kommun och hos LKAB för deras öppenhet och vänliga bemötande.

Ett stort tack förtjänar också min familj och mina vänner som på olika sätt har bidragit med stöd och hjälp.

Sammanfattning

I dagens samhällsplanering strävar man ofta mot att utforma kommunikativa planeringsprocesser där skilda intressenter är delaktiga i planeringsförfarandet. Avsikten med en *kommunikativ planeringsprocess* är att inbjuda aktörerna i processen till samverkan och dialog i syfte att få till stånd ett gemensamt agerande. Syftet med min uppsats är att studera hur samverkan mellan två av aktörerna i planeringsprocessen för Kiruna stadsomvandling, Kiruna kommun och LKAB, fungerar.

Aktörerna i planeringsprocessen för stadsomvandlingen har tidigare i processen uppfattats som två olika grupper som agerat ur ett "vi och dom"-perspektiv. I den här studien vill jag belysa hur de två aktörerna i processen resonerar i dag om sina roller och ställningstaganden och hur relationen mellan de två aktörerna är.

För studien har intervjuer genomförts med projektledaren för stadsomvandlingen hos Kiruna kommun respektive LKAB. Vidare har kategoriseringsanalys använts som metod för att analysera det empiriska materialet vilket har resulterat i att kategoriseringar av aktörerna och deras handlingar har kunnat identifieras. Därmed har frågor kunnat besvaras om vilka roller aktörerna har i planeringsprocessen och hur de ser på sig själva och varandra.

Studien visar att aktörernas roller är tydliga när de handlar utifrån ett "vi och dom"-perspektiv, där de ser sig själva och varandra som två olika aktörer. När de två deltagarna i stället ska agera i ett "vi"-perspektiv blir rollerna mindre tydliga och de har svårt att gå från dialog och argumentation till konkret, gemensamt handlande.

Abstract

“Are we in the same boat or which boats are we actually in” - A study on the interaction between stakeholders in the planning process for Kiruna city transformation.

Urban planning processes often seek to develop communicative planning approaches in which different stakeholders are involved. A communicative planning process aims to create interaction and dialogue between stakeholders and generate joint actions. This thesis studies how the interaction between the actors, Kiruna municipality and the mining company LKAB, functions in the planning process for the city transformation of Kiruna. The stakeholders integrated in the city transformation, has previously been seen as two different groups acting through an "us-them" perspective. The purpose of this study is to shed light on how the two players today discuss their roles and their actions in the planning process and how the relationship between the two stakeholders has developed.

For the study interviews were conducted with the project managers for the city transformation both at Kiruna municipality and at LKAB. As analytic method of the empirical material I have used Membership categorization analysis which has resulted in identifying categories of the actors and their actions which can respond to questions regarding their roles in the planning process and how they see themselves and each other as participants in the process.

The study shows that the players possess roles which are clear when they act from an "us-them" perspective, where they see themselves and each other as two different stakeholders. When the two participants are supposed to act through a “we” perspective in the planning process, the definitions of their roles become vaguer and it is difficult for them to move from dialogue to concrete joint actions.

Innehåll

1 Inledning.....	7
1.1 Kiruna en stad i förändring.....	8
1.2 Aktörer i stadsomvandlingen	10
1.2.1 Kiruna kommun	11
1.2.2 LKAB.....	11
1.3 Problemformulering.....	12
1.4 Syfte.....	13
1.5 Frågeställningar	13
1.6 Avgränsningar.....	13
1.7 Disposition.....	14
2 Teori.....	16
2.1 Planering genom samverkan	16
2.2 Skapa relationer i planeringsprocessen	17
2.3 En lärandeprocess mellan kulturer.....	18
3 Metod	19
3.1 Insamling av material	19
3.1.1 Litteraturstudier	19
3.1.2 Semistrukturerade intervjuer.....	20
3.2 Transkribering.....	21
3.3 Analysmetod.....	21
3.3.1 Etnometodologi.....	22
3.3.2 Kategoriseringsanalys.....	22
3.4 Etiska överväganden.....	25
4 Resultat.....	26
4.1 "Två helt olika världar"	27
4.2 "Det ska vi genomföra tillsammans"	32
4.3 "Staden ska omstruktureras mot nordost, punkt slut"	35
5 Diskussion	40
5.1 Relationen mellan aktörerna.....	40
5.2 Aktörernas roller och hur de uppfattar varandra som deltagare i processen	41
5.3 Sammanfattning av diskussionen.....	42
6 Slutsatser	43
7 Referenser	45

1 Inledning

I den allra nordligaste delen av Sverige, norr om polcirkeln pågår en samhällsomvandling som är unik då något liknande inte har genomförts någonstans tidigare.

Min uppsats behandlar samverkan mellan aktörer i stadsomvandlingen i Kiruna som pågår till följd av deformationer i marken som uppstår vid gruvbolaget LKAB:s brytning av järnmalm i den närliggande Kiirunavaaragruvan. Dessa deformationer närmar sig de centrala delarna av staden Kiruna och för att LKAB ska kunna bygga en ny huvudnivå måste delar av staden flyttas och byggas om på en ny plats.

Stadsomvandlingen är komplex och involverar flera aktörer i planeringsprocessen. Huvudaktörerna är Kiruna kommun och LKAB, vilka studeras i den här studien. Kiruna kommun har som uppgift att planera staden och LKAB ska stå för de huvudsakliga kostnader som uppstår enligt minerallagen (SFS 1991:45) (LKAB 1 2011; Minerallag 1991).

En planeringsprocess kan definieras som planeringsarbetets förlopp och utveckling, vilken i stadsomvandlingens fall sker genom kommunikation och deltagande mellan aktörer och intressenter. Detta är dock lättare sagt än gjort. Planeringsprocessen i Kiruna lyfter fram frågor som: Hur går det när två olika organisationsformer ska mötas och samverka? Talar vi samma språk? På vilken nivå ska vi delta? Uttryckt, av projektledaren för stadsomvandlingen på Kiruna kommun, som: "Sitter vi i samma båt eller vilka båtar sitter vi i egentligen".

I studien använder jag mig av kategoriseringsanalys som metod för att hantera det empiriska materialet. Detta för att undersöka hur aktörerna kommunicerar om sig själva, varandra och kring deras ageranden i planeringsprocessen. I uppsatsen analyseras aktörernas handlingar och resonemang ur ett "vi och dom"-perspektiv, för att ge svar på frågan *Vilka roller har LKAB och Kiruna kommun i stadsomvandlingen?*

Planeringsprocesser har blivit studerade tidigare med olika metoder, men få, om någon, har använt sig av kategoriseringsanalys för att studera samverkansprocesser.

Studien visar att det finns tydliga roller för de båda deltagarna i planeringsprocessen när deras handlande utgår ifrån deras respektive roller som samhällsaktörer, men i den fas där deltagarna ska bli integrerade och gemensam dialog ska generera gemensam handling blir rollfördelningen mer diffus.

1.1 Kiruna en stad i förändring

Malmfyndigheterna i bergen i norr var kända långt innan staden Kiruna grundades. Flera projekt startades tidigt för att nyttja malmen men det var först 1878 då "Thomasprocessen"¹ togs fram av engelska kemister, vilket möjliggjorde att fosforrik malm kunde användas för att framställa stål av god kvalitet, som produktionen tog fart. Det var även vid den här tiden som planerna för järnvägen mellan Narvik, Gällivare, Kiruna och Luleå utformades. Luossavaara-Kirunavaara Aktiebolag (LKAB) startades 1890 då regeringen fastställde bolagsordningen. Kiruna stad grundades först år 1900 av den som idag kallas stadens fader, Hjalmar Lundbohm, som från år 1898 var platschef för LKAB i Kiruna (LKAB 2, 2011). Hjalmar Lundbohm har haft stort inflytande på Kiruna stads utveckling och präglat hur staden ser ut idag. Lundbohm hade ett stort intresse för konst och arkitektur och tog hjälp av Sveriges dåvarande experter inom samhällsplanering för att skapa mönsterstaden Kiruna och motverka utvecklingen av kåkstäder, något som hade hänt på andra håll där gruvstäder växt fram (Kiruna kommun 1, 2011)

Kiruna hade till en början en stor inflyttning och år 1910 hade staden redan 7500 invånare. Som mest har staden, under 1970-talet, haft 31000 invånare. Efter en tid med sjunkande invånarantal har läget nu stabiliserats kring 23000 invånare (Kiruna kommun 2, 2011).

Dagens utmaningar för Kiruna stad uppdagades i mars 2004 då LKAB kontaktade kommunen med en begäran om att förändringar skulle göras i den fördjupade översiktsplanen (FÖP) som en följd av att en ny huvudnivå för brytning i gruvan planerades. Den nya huvudnivån, på 1365 meters djup, innebär att de deformationer som brytningen genererar närmar sig Kiruna stad. Kommunen började då sitt arbete med att ta fram en ny fördjupad översiktplan och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) för Kiruna centralort (Kiruna kommun 3, 2011).

Malmfyndigheterna i Kirunaområdet och däribland Kiirunavaaramalmen, som är en av de största malmkropparna i världen, är klassade som riksintresse och ska enligt miljöbalken, skyddas från åtgärder som innebär att malmbrytningen försvåras. I miljöbalkens tredje kapitel står följande: *"områden som innehåller fyndigheter av ämnen eller material som är av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utvinningen av dessa"* (SGU 2011). Tätorten Kiruna är belägen inom riksintresseområdet, med mineraliseringar som

¹ Thomasprocessen är en process för framställning av stål ur flytande fosforrikt råjärn (Nationalencyklopedin 1 2011)

i framtiden kan vara av intresse för gruvbrytning (Jansson 2004; Kiruna kommun intervju, 2011). Kiruna kommun eftersträvar att planera för en sammanhållen stad, vilket enligt projektledaren för stadsomvandlingen på Kiruna kommun, innebär att det är svårt att undvika att bygga på dessa mineraliseringar (Kiruna kommun intervju, 2011). Att strukturuomvandla staden i nordost, säger projektledaren att det enligt politikerna ligger i linje med vad miljöbalken föreskriver. Han anser att detta är en svår fråga då det finns många *om* att ta hänsyn till i planeringsarbetet: *om* det kommer byggas en ny huvudnivå efter den nu planerade på 1365 meters djup, *om* brytningsmetoden kommer ändras så att det i framtiden ger en annan effekt på omlandet och *om* marknaden för exporten av järn förändras. Enligt hans uppfattning finns det en medvetenhet om att staden återigen kan behöva strukturuomvandlas (Kiruna kommun, kompletterande 2011).

Att en stad i Sverige skulle flyttas blev nyhetsstoff även internationellt och stadsomvandlingen fick mycket uppmärksamhet. LKAB anlidade konsulter för att för det nya Kiruna ta fram en vision som presenterades 2006. Visionen presenterades på Biennalen i Venedig samma år². Den plan som LKAB tog fram var dock inte förankrad i kommunens planeringsarbete (Kyander 2006). Varför LKAB agerade på detta sätt anser Nilsson (2007) kan ha varit för att förankra sitt förslag hos allmänheten och på så vis kunna driva ett beslut från kommunens sida i samma riktning som LKAB önskade. Kommunen har å sin sida inte bjudit in LKAB till planeringsprocessen för att kunna skapa gemensamma mål för stadsomvandlingen. Nilsson (2007) anser att detta har delat in aktörerna i två olika grupper.

The officials at the iron mine company LKAB has been impatient to wait for an adoption of the new comprehensive plan including a decision on where to locate the new Kiruna. The mining company used consultants to work out a development plan with a location of the town North West of the existing urban settlement. It seems that the leaders of [LKAB] wanted to entice the inhabitants and in that way push the decisions of the location to the North West (Nilsson 2007:158).

Other main actors outside the local administration, as for example the heads of the mining company, have not been invited to be activated directly in the planning process trying to create a joint vision (Nilsson 2007:159).

² Biennalen i Venedig är en internationell arkitekturutställning som äger rum i Venedig vartannat år (Biennalen 2011).

These episodes among others have divided the main actors in two blocks (Nilsson 2007:159).

Utifrån vad Nilsson (2007) skriver kan vi se en problematisering av planeringsprocessen där det, för bara några år sedan, uppstod grupperingar i planeringen som skapade en "vi och dom" relation och där samverkan och deltagande inte fanns med i processen.

I januari 2007 antog kommunfullmäktige den nya fördjupade översiktplanen och det beslutades att stadens nya centrum skulle ligga nordväst om Kiruna vid vad som kallas Luossavaaraområdet. Efter ytterligare undersökningar av det tilltänka området under 2009 beslutades att den fördjupade översiktplanen skulle revideras eftersom platsen inte ansågs optimal för stadsflytten. I juni 2010 presenterades en ny skiss över det nya Kiruna där centrum istället förlagt till den östra delen av staden. Den reviderade översiktsplanen väntas vara klar under 2012 (Kiruna kommun 3, 2011).

Trots att mycket av stadsomvandlingen ännu inte syns i Kiruna stad är arbetet i full gång. Elkraftsledningar till staden har dragits om och en ny huvudavloppsledning och fjärrvärmeledning har byggts (LKAB 3, 2011). Även den nya järnvägen har börjat byggas, som har sin sträckning söder om Kiirunavaaragruvan, och som planeras vara färdig 2012 (Kiruna kommun 4, 2011).

1.2 Aktörer i stadsomvandlingen

Stadsomvandlingen i Kiruna involverar flera aktörer. Kommunen anser att de tillsammans med LKAB, Trafikverket och Vattenfall är huvudaktörer. Utöver dessa är även Länsstyrelsen, Boverket, Riksantikvarieämbetet, Sametinget, Bergsstaten, Tekniska verken och Lantmäteriet intressenter i stadsomvandlingen (Kiruna kommun 5, 2011). Den här studien syftar endast till att studera hur interaktionen mellan Kiruna kommun och LKAB fungerar.

Både på Kiruna kommuns och på LKAB:s hemsida nämns att det är genom samverkan mellan olika aktörer som stadsomvandlingen ska genomföras och utmaningar bemötas. Kommunen skriver på sin hemsida att då många berörs av samhällsutvecklingen ska all planering ske med medborgarinflytande och alla med intresse i planeringen ska ha möjlighet till insyn och påverkan (Kiruna kommun 6, 2011; LKAB 4, 2011). Detta planeringsförfarande kan liknas vid en kommunikativ eller deltagande planeringsprocess enligt Healey (1997) och Forester (1999).

1.2.1 Kiruna kommun

Kiruna kommun är en demokratisk organisation där det är människorna i Kiruna som styr den kommunala verksamheten genom att det är de som har valt de politiker som sitter i kommunfullmäktige. Det är fullmäktige som är det högsta beslutande organet i kommunen. Vid kommunal verksamhet gäller offentlighetsprincipen vilket innebär att planeringsarbetet ska ske med öppna dörrar med fri insyn för allmänhet och media (Kiruna kommun 7, 2011). Tjänstemännen i kommunen sköter de kommunala verksamheterna enligt politikernas direktiv. Efter valet 2010 blev Kristina Zakrisson (S) kommunalråd (Kiruna kommun 8, 2011). Tidigare hade Kiruna kommun två kommunalråd, Kenneth Stålnacke (S) och Lars Törnman (S). Törnman tillhörde tidigare Kirunapartiet som sedan gick samman med Socialdemokraterna³. De två kommunalråden Stålnacke och Törnman var länge oense om visionen för det framtida Kiruna då de hade olika uppfattningar om på vilken plats staden skulle ligga (Sveriges Radio, 2009).

Det är Kiruna kommun som ansvarar för arbetet med den fördjupade översiktsplanen, detaljplaner och miljökonsekvensbeskrivningar. Huvudarbetet med planeringen sker inom förvaltningen för Miljö- och samhällbyggnad men även andra är involverade, exempelvis Kirunabostäder och Tekniska verken. Det är kommunen som äger planfrågan och som fattar de slutgiltiga besluten och har det yttersta ansvaret för den fysiska samhällsplaneringen vilken regleras i plan- och bygglagen (Kiruna kommun 5, 2011; Boverket 2011).

Jämsides med stadsomvandlingen arbetar kommunens tjänstemän samtidigt med ordinarie arbetsuppgifter. Det är endast projektledaren för stadsomvandlingen som arbetar med stadsomvandlingen på heltid. Kommunen ser därför inte att de idag har en organisation för stadsomvandlingen utan att det finns en funktion, vilken är projektledaren. En större organisation planeras dock med fler personer som ska arbeta heltid med frågor som rör stadsomvandlingen (Kiruna kommun intervju, 2011).

1.2.2 LKAB

LKAB är ett av statens 60 hel- eller delägda företag. År 2009 omsatte de statligt ägda företagen 352,8 miljarder kronor (Regeringskansliet 2011). LKAB är en av världens ledande järnmalmsproducenter och exporterar järnmalm till bland annat Europa och Asien (LKAB 5,

³ Det finns även idag ett parti som heter Kirunapartiet vilket är en falang som valde att fortsätta med ett Kirunaparti efter sammanslagningen med socialdemokraterna.

2011). LKAB bryter mellan 22-25 miljoner ton malm per år ur Kiirunavaaragruvan och malmfyndigheterna anses vara mycket viktiga för Sverige ur försörjningssynpunkt (Jansson 2004).

LKAB har som uppdrag att utvinna, förädla och marknadsföra mineraler. Företaget bedriver gruvbrytning i Kiruna och i Malmberget vid Gällivare (LKAB 5, 2011). Även i Malmberget pågår för övrigt en samhällsomvandling då också där LKAB:s verksamhet påverkar det bebyggda samhället genom deformationer i marken. Här har flytten av byggnader redan påbörjats (LKAB 6, 2011).

LKAB:s roll som finansiär för stadsomvandlingen har sin grund i bestämmelser i minerallagen (SFS 1991:45) som föreskriver att den som genom gruvbrytning orsakar skador på den kringliggande miljön, dvs. i detta fall LKAB, ska betala ersättning för skadorna. Om fastigheter berörs ska ersättningen i princip motsvara fastighetens marknadsvärde (Minerallag 1991; Näringsdepartementet 2006). LKAB menar dock att det är svårt att avgöra vad som i relation till minerallagen är skador till följd av stadsomvandlingen och att tidsperspektivet för när ersättning ska utgå är svårt att fastställa (LKAB 1 2011).

LKAB har byggt upp en organisation för frågor rörande samhällsomvandlingarna i Kiruna och Malmberget. Det finns för varje ort en direktör för kvalitet och miljö, en informationsdirektör, en verksamhetschef för stora projekt och en verksamhetschef (projektledare) (LKAB 7, 2011). Beslut angående stadsomvandlingen i Kiruna fattas för LKAB av den verkställande direktören, Lars-Erik Aaro, och av styrelsen (LKAB 5, 2011).

1.3 Problemformulering

I en planeringsprocess där flera aktörer är delaktiga är det önskvärt att få till stånd ett kommunikativt tillvägagångssätt med ett samförstånd för uppgiften och en samverkan i planeringen där deltagarnas respektive roller och ansvarområden är väl definierade och tydliga för alla inblandade. Det låter sig sägas i teorin men behöver studeras ytterligare i praktiken. Som sagts i inledningen ska stadsomvandlingen i Kiruna ske genom samverkan mellan aktörer. Sedan stadsomvandlingen inleddes 2004 har denna samverkan varit svår att definiera och deltagarna i stadsomvandlingen har delvis sett sig som tillhörande olika grupper, man har i planeringsprocessen handlat utifrån ett "vi och dom"-perspektiv.

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur samverkan mellan aktörer i planeringsprocesser fungerar i praktiken.

I uppsatsen studeras den samverkan som äger rum mellan aktörerna Kiruna kommun och LKAB i Kiruna stadsomvandling. Hur de två aktörerna samtalar och resonerar om sitt agerande och sina roller undersöks.

1.5 Frågeställningar

- Vilka roller har LKAB och Kiruna kommun i stadsomvandlingen?
 - Hur uppfattar LKAB respektive Kiruna kommun *sig själva* som deltagare i stadsomvandlingen?
 - Hur uppfattar LKAB respektive Kiruna kommun *varandra* som deltagare i stadsomvandlingen?
 - Vilken relation till varandra har deltagarna i planeringsprocessen?

Dessa frågeställningar försöker jag i den här studien belysa genom att ur ett "vi och dom"-perspektiv analysera vilka kategorier deltagarna tillhör och vilka handlingar de utför (Sacks 1972; Schegloff 2006)

1.6 Avgränsningar

Som redan har framgått ovan är mitt arbete avgränsat till att studera samverkan i planeringsprocessen för stadsomvandlingen i Kiruna mellan aktörerna Kiruna kommun och LKAB, även om fler aktörer än dessa två deltar i planeringsprocessen.

Den empiriska studien utgörs av intervjuer med projektledaren i Kiruna kommun och verksamhetschefen på LKAB. Datainsamlingen har därför avgränsats till dessa två personer eftersom de kan anses ha likvärdiga positioner inom respektive organisation.

Jag planerade även att observera dessa två personer i ett sammanträde, men eftersom det visade sig att de är restriktiva med att utomstående deltar på dessa möten kunde en sådan observation inte genomföras.

I planeringsprocessen för Kiruna stadsomvandling innehar de båda aktörerna LKAB och Kiruna kommun olika maktpositioner i samhället. Maktrelationerna mellan aktörerna i planeringsprocessen är en intressant aspekt att studera när det gäller samverkan. Avsikten

med den här studien var inledningsvis att även beröra maktperspektivet men så blev inte fallet eftersom det perspektivet ansågs vara en frågeställning som borde ligga till grund för en särskild studie.

Bestämmelser i lagstiftningen kan innebära att olika förutsättningar gäller för aktörerna i deras arbete i planeringsprocessen, exempelvis enligt miljöbalken, minerallagen och plan- och bygglagen. Ett exempel är beslutet om att malmfyndigheterna i Kiruna är ett område av riksintresse och ett annat att LKAB är ersättningsskyldiga enligt minerallagen. Dessa exempel har omnämnts i inledningen till uppsatsen eftersom de ansågs vara av vikt för läsaren att ha som bakgrundsinformation. Men eftersom beslutet om riksintresse och den lagstadgade ersättningsskyldigheten inte kom att diskuteras med informanterna berörs de inte i diskussionsavsnittet.

För att studera samverkan i planeringsprocesser kan olika metoder användas som observationer, ifrågasättande intervjueteknik eller en jämförande studie med andra planeringsprocesser och aktörer. Jag har för den här studien valt att begränsa mig till en lyssnande metod för att på så sätt kunna analysera vad informanterna säger och hur de uppfattar sina roller i planeringsprocessen. Att använda ett ifrågasättande tillvägagångssätt hade kunnat vara intressant om ytterligare intervjuer hade genomförts, där tidigare uttalanden av dem hade kunnat ifrågasättas.

Kategoriseringsanalys ansågs passande för den här studien som analysmetod för att kunna beskriva den bild som aktörerna vill förmedla om sina olika roller, vilka ansvarsområden som ingår i deras respektive roller och vilka handlingar i planeringsprocessen som utförs av vilken kategori, dvs. av vilken aktör. Andra analysmetoder som hade kunnat användas för att analysera det empiriska materialet är kodning eller tematisering av intervjuerna. Dessa anser jag dock hade gett ett sämre resultat eftersom kopplingen mellan kategori och handling inte hade kunnat identifieras lika ingående.

1.7 Disposition

I kapitel 1, inledningen, har jag kortfattat redogjort för bakgrunden till den pågående stadsomvandlingen och dess aktörer och formulerat några av de utmaningar som Kiruna står inför samt presenterat syftet med uppsatsen, frågeställningar och avgränsningar.

I kapitel 2, teori, definierar jag vad som karaktäriserar ett kommunikativt tillvägagångssätt i samhällsplaneringen baserat på forskning av Healey (1997) och Forester (1999). Detta kapitel är indelat i tre delar: Planering genom samverkan, Skapa relationer i planeringsprocessen och En lärandeprocess mellan kulturer.

I metodavsnittet i kapitel 3 redovisar jag hur jag genomfört studien och mitt tillvägagångssätt för insamling av material och empiriska data samt en beskrivning av transkriberingsmetoden och analysmetoden kategoriseringsanalys och etnometodologi.

I kapitel 4 presenteras resultatet av kategoriseringsanalysen av mina empiriska data. Det sker i tre delar: "Två helt olika världar", "Det ska vi genomföra tillsammans" och "Staden ska omstruktureras mot nordost, punkt slut".

I diskussionen i kapitel 5 reflekterar jag kring mitt resultat i relation till mina frågeställningar.

I slutsatsen, kapitel 6, sammanfattar jag det resultatet av min studie.

2 Teori

I detta kapitel presenterar jag grunden för kommunikativ planeringsteori och hur kommunikativ planering hanterar roller och relationer mellan aktörer. Kapitlet är indelat i tre avsnitt; Planering genom samverkan, Skapa relationer i planeringsprocessen och En lärandeprocess mellan kulturer. De två huvudkällorna utgörs av Patsy Healey (1997) och John Forester (1999).

Healey är känd för sitt arbete inom fältet för planeringsteori och hennes forskning kretsar kring kommunikativ planering, strategisk fysisk planering i städer och planeringspolitik (NCL 2011).

I boken *Collaborative planning* (1997) skriver Healey om vikten av att ha en samverkansplanering i mötet med de utmaningar som vi står inför när det gäller miljöfrågor och hållbar stadsutveckling. Hon lyfter fram betydelsen av att se våra urbana miljöer som öppna platser där skilda grupper av människor ska leva tillsammans med kulturella bakgrunder som gett oss olika referensramar och värderingar. I boken förordar hon förändringar i förhållningssättet till planering och uppmanar till reflektion hos aktörer inom samhällsutvecklingen.

Forester forskar inom området för deltagande planering och hur processer för en kommunikativ planering kan formas och hur konflikter mellan parter kan hanteras (Cornell 2011).

Forester skriver i boken *The deliberative practitioner* (1999) att en förnyelse inom planering i praktiken kan skapas genom en mer kommunikativ, deltagande planeringsprocess. Boken innehåller en dialog mellan teori och praktik i planering där olika projekt presenteras och tolkas. Forester vill visa exempel på *vad* som sker i en välfungerande samverkansplanering och *hur* man kan nå dit.

2.1 Planering genom samverkan

Healey (1997) menar att samhällsplanering handlar om att se hur vi i samhället kan leva i samexistens, tillgodose människors intressen och utveckla de hållbara samhällen som vi idag eftersöker. Dock lever vi i en värld där flera makter styr och olika former av resurser vilket kan göra arbetet konfliktfyllt och problematiskt.

Healey (1997) skriver att redan under 70-talet, då kunskap och intellekt fick större betydelse i de kommunala verksamheterna, ändrades bilden av samhällsplanering till en social process där deltagare tillsammans tyder värderingar och handlingar. Planering i praktiken har dock länge varit stagnerad men började under 90-talet att reformeras från att vara en elitistisk fråga i ett top-down perspektiv, där planering skedde i slutna rum, till en integrerad process där olika intressen tas i beaktande (Healey 1997; Forester 1999).

Kommunikativ planering kallas den planeringstradition som nu börjat få sitt fäste i västvärlden. I Skandinavien har delaktighet genom en kommunikativ ansats allt mera börjat genomsyra samhällsplaneringen (Healey 1997). Både Forester (1999) och Healey (1997) skriver att den kommunikativa planeringsteorin är influerad av den tyska sociologen och filosofen Jürgen Habermas teorier, om hur människors samspel i samhället leder till att ett kommunikativt handlande utvecklas genom att skapa samförstånd och ett gemensamt vetande mellan individer. Habermas lyfter fram vikten av att föra dialoger mellan olika kulturer för att generera kunskap om hur andra tänker och agerar (Healey 1997; Forester 1999; Nationalencyklopedin 2 2011; Habermas 1996).

2.2 Skapa relationer i planeringsprocessen

Såväl Healey (1997) och Forester (1999) som Hallgren och Ljung (2005) menar att den kommunikativa planeringsformen avser att bjuda in alla aktörer med ett intresse i sakfrågan att delta. Ett deltagande i planeringen kan innebära att de roller, som aktörer tidigare har haft och definierat andra att ha, kan förändras och att relationer mellan dem kan utvecklas (Healey 1997; Forester 1999).

Through such discursive practices, people can learn about each other, about different points of view and come to reflect on their own points of view. In this way, a store of mutual understanding is built up, a sort of 'social and intellectual capital' (Innes 1994), which can be drawn upon when dealing with subsequent issues (Healey 1997:33)

Detta tolkar jag, i relation till Sacks (1972) tankar om identitetskonstruktioner hur vi parar ihop medlemmar ur olika kategorier som exempelvis i "vi" eller "dom" (Sacks teorier presenteras vidare i kap 3.3), som att vi genom en lärandeprocess har möjlighet att lära oss om varandra, "about different points of view", ur ett "vi och dom"-perspektiv och skapa ett "vi"-perspektiv, "a store of mutual understanding is built up", genom gemensam förståelse i

planeringsprocessen. "Vi och dom"-perspektivet menar Healey (1997) dominerar konflikter i samverkan eftersom parter hemfaller till att argumentera för sin sak. Detta kan reduceras genom att skapa gemensam förståelse och förtroende för varandra.

Även Hallgren och Ljung (2005) tar upp vikten av att skapa "vi"-känsla mellan deltagare i planeringsprocessen då det bidrar till ett kollektivt handlande. Gemensamma perspektiv behöver formas för att resultera i konkret handling.

2.3 En lärandeprocess mellan kulturer

Kulturer, menar Healey (1997), skapas inom företag och organisationer som har olika sociala identiteter, kunskaper, intressen, och värderingar vilket bidrar till skilda arbetssätt och verksamheter. Detta kan påverka möjligheterna för samverkan. Exempelvis kan det vara svårt för ett företag att anpassa sig till den öppna, demokratiska verksamhet inom vilken en kommun arbetar. Den kommunikativa planeringen syftar till att upprätta relationer och nätverk mellan aktörer i samhället för att skapa samförstånd (Healey 1997). Det är viktigt att definiera de skilda roller och olikheter som aktörer har för att kunna nå fram till det lärande som en kommunikativ planering eftersträvar (Forester 1999; Healey 1997).

Den dynamiska lärandeprocessen för kommunikativ planering och samverkan är, poängterar författarna, något av det viktigaste för att lära av varandra och om varandra (Healey 1997; Forester 1999; Hallgren & Ljung 2005). All kunskap är formad ur en social kontext och de olika kunskaper som aktörer besitter ska ses som en tillgång för lärande och kunskapsutbyte (Forester 1999).

The institutionalist approach argues that a way through the dilemmas of collaborating across cultural differences is firstly to recognise the potential cultural dimensions of differences ('where people are coming from'), and secondly, actively to make new cultural conceptions, to build shared systems of meaning and ways of acting, to create an additional 'layer' of cultural formation (Healey 1997:64).

Här skriver Healey (1997) om hur vi genom att förstå våra respektive kulturella skillnader, "to recognise the potential cultural dimensions of differences" kan forma nya kulturella dimensioner och organisationer vilka kan bidra till ageranden ur ett "vi"-perspektiv "to build shared systems of meaning and ways of acting, to create an additional 'layer' of cultural formation".

3 Metod

I detta avsnitt presenterar jag etnografisk metod, vilken litteratur som har använts för mina teoretiska studier inom metodologi och kommunikativ planering samt mitt tillvägagångssätt för insamling av empiriska data och analysmetod.

Studien genomförs med en etnografiskt baserad metod. Det innebär att den är kvalitativ där det empiriska materialet analyseras och samlas in med de studerade aktörernas uppfattningar och erfarenheter i fokus och där människorna ses som medlemmar i sociala grupper som påverkar deras handlingar (Aspers 2007; Atkinson 2001).

The essential core of ethnography is this concern with the meaning of actions and events to the people we seek to understand and the researchers job in the ethnographic interview, then, is to communicate genuinely, in both subtle and direct ways that "I want to know what you know in the way that you know it" (Atkinson 2001:369)

En etnografisk studie lägger vikt vid aktörers bakgrund för att kunna validera materialet och analysera det. Även forskarens erfarenheter ska tas i beaktande då det påverkar metoden för genomförande och analys (Aspers 2007; Atkinson 2001).

3.1 Insamling av material

3.1.1 Litteraturstudier

Det teoretiska materialet behandlar kommunikativ planeringsteori. För att få kunskap om detta har litteratur i ämnet studerats. Litteratur har eftersökts via databaserna Libris och Google scholar, med sökord som: kommunikativ planering, governance, aktörssamverkan, membership categorization analysis, communicative analysis, etnometodologi, etnografisk metod.

Den huvudlitteratur som jag har använt mig av för formulering av min teoretiska referensram är *Collaborative planning* av Healey från (1997) och *The deliberative practitioner* av Forester (1999). Vidare har även *Miljökommunikation - aktörsamverkan och processledning* av Hallgren och Ljung (2005) studerats. För att formulera mitt tillvägagångssätt har jag använt *Etnografisk metod* av Aspers (2007) och *Handbook of ethnography* av Atkinson (2001). Kunskap om analysmetoden Membership categorization analysis, kategoriseringsanalys och etnometodologi har inhämtats från *On the Analyzability*

of Stories by Children av Sacks (1972), *A tutorial on membership categorization* av Schegloff (2006) och *Some General Reflections on 'Categorization' and 'Sequence' in the Analysis of Conversation* av Watson (1997).

3.1.2 Semistrukturerade intervjuer

Primärdata för min empiriska studie är inhämtade genom semistrukturerade intervjuer med projektledaren för stadsomvandlingen på Kiruna kommun och verksamhetschefen för samhällsomvandlingen på LKAB.

En intervju i en etnografisk studie ska ses som ett samtal där det, som nämnts ovan, är viktigt att forskaren beaktar både sin egen och den intervjuades bakgrund och erfarenhet, då ett samtal alltid tolkas utifrån forskarens erfarenhetssfär (Aspers 2007: Atkinson 2001). Jag, som har genomfört intervjuerna, har tidigare praktiserat på Kiruna kommun och har därför haft kontakt med informanten som representerar projektledningen på kommunen. Med projektledaren på LKAB var dock den första kontakten vid intervjutillfället. Det är jag som i det här fallet har genomfört både intervjuerna och analysen av det empiriska materialet.

Enligt Aspers (2007) bör forskaren alltid reflektera kring den maktobalans som ofta uppstår i en sådan social interaktion som en intervju innebär. I en intervjusituation finns det alltid fördefinierade roller och bilder hos de deltagande om vad som kommer att ske vilket kan skapa situationer som är ogynnsamma för samtalet. För att skapa ett dynamiskt samtal bör makt ges åt den intervjuade där forskaren endast leder samtalet. Intervjun ska behandla det sociala mötet i sin helhet där även bland annat gester, liknelser och ordval uppmärksammas eftersom det kan vara av vikt för analysen.

För den här studien har som sagt semistrukturerade intervjuer valts som metod för att samla in primärdata. Detta för att en alltför öppen intervju kan göra det svårt att generera material som sedan kan analyseras i relation till varandra och till teorin, samtidigt som den skapar utrymme för informanten att ge sina egna tolkningar av situationer och av frågorna. En alltför strukturerad intervju kan hämma informantens svar och utvecklingen av intervjun (Aspers 2007).

Inför intervjuerna valde jag tre ämnen kring vilka ett samtal skulle föras. För varje ämne formulerades en fråga. Detta för att i resultatet kunna jämföra svaren mellan informanterna. De tre ämnena med tillhörande frågor är följande:

Stadsomvandlingens vision och mål

Vad ser ni som motivet till stadsomvandlingsprojektet i Kiruna?

Samarbetet mellan LKAB och Kiruna kommun

Hur ser ni på era respektive roller i stadsomvandlingen?

Samarbetet/dialogen med Kirunaborna

Hur tror ni att Kirunaborna uppfattar ert samarbete i projektet?

Dessa frågor formulerades för att genom svaren kunna analysera hur de ser på sina roller i olika sammanhang och hur de ser på interaktionen och relationen dem emellan som deltagare i planeringsprocessen.

3.2 Transkribering

Intervjuerna med de två personerna med anknytning till LKAB och Kiruna kommun har spelats in med hjälp av en diktafon och sedan transkriberats för att materialet ska kunna återges korrekt och möjliggöra validering av min studie. Utdrag ur mina transkript presenteras i resultatet för att visa hur analysmetoden har tillämpats och göra studien transparent (Lepper 2000). Under intervjuerna gjordes även fältanteckningar för att få med sådant som inte kan uppfattas på bandupptagningarna (Atkinson 2001).

Transkribering av det empiriska materialet har gjorts med hjälp av datorprogrammet Inqscribe⁴ för att underlätta transkribering av intervjuerna på en detaljerad nivå och för att kunna genomföra kategoriseringsanalysen. Teckensystemet för transkripten redovisas i början av resultatet i avsnitt 4.

I LKAB respektive Kiruna kommun finns olika benämningar på de roller personerna som jag har intervjuat innehar inom respektive organisation, projektledare för stadsomvandlingen på Kiruna kommun och verksamhetschef för samhällsomvandlingen på LKAB. De har dock samma positioner inom organisationerna. Jag har valt att benämna dem båda som projektledare i studien för att förenkla förståelsen.

3.3 Analysmetod

Mitt empiriska material i form av semistrukturerade intervjuer har, efter att de har transkriberats, analyserats genom kategoriseringsanalys. Detta är en analysmetod som

⁴ <http://www.inqscribe.com/>

grundar sig i den etnometodologiska forskningstraditionen (Sacks 1972; Schegloff 2006; Nordzell 2007). Nedan presenteras forskningsdisciplinen och analysmetoden kort.

3.3.1 Etnometodologi

Etnometodologi som forskningsdisciplin grundades under 50- och 60-talet av den amerikanska sociologen Harold Garfinkel och hans forskarteam. De var kritiska mot forskningen inom sociologi och menade att det inte gick att förutse människors handlingar genom att se till teorier och system. Istället ansåg de att människors ageranden i social interaktion är beroende av de människor som interagerar och att det är i mötet mellan dessa individer som handlingar och agerande formas (Francis & Hester 2004; Nordzell 2007). Etnometodologi syftar till att undersöka sociala interaktioner mellan människor och människors agerande och se till deras handlingar i relation till kontexten av situationen (Francis & Hester 2004; Nordzell 2007).

Etnometodologi kan även användas inom samtalsforskning där individers uttalanden och resonemang analyseras och där fokus ligger på hur människor skapar mening av vad som sägs (Francis & Hester 2004; Nordzell 2007).

3.3.2 Kategoriseringsanalys

Membership categorization analysis (MCA, på svenska översatt till kategoriseringsanalys av Nordzell (2007), är en analysmetod vars utveckling påbörjades av den amerikanska sociologen Harvey Sacks under 60-talet (Schegloff 2006). Analysmetoden är en del av den etnometodologiska samtalsforskningen där fokus ligger på att relatera vad som sägs i en situation till situationens kontext. Hur människor samtalar och agerar beror på den specifika situation i vilken en interaktion sker; vem som talar, vilken roll den som talar har, i vilket sammanhang, till vem eller vilka, är av stor vikt för hur ett samtal utvecklas. Det är i kombinationen av vad som sägs och kontexten av situationen som ger uttalanden sin fulla mening (Schegloff 2006; Nordzell 2007).

Nordzell (2007) skriver att kategoriseringsanalys handlar om att analysera hur personer beskriver andra, sig själv, situationer, handlingar, ageranden etc. När man applicerar kategoriseringsanalys som analysmetod på ett empiriskt material identifieras hur personer refererar till kategorisering av individer och av handlingar i ett samtal, exempelvis genom att uttala: jag, vi, dom/det, de andra, annat etc. Detta gör det möjligt att studera förhållanden

mellan olika individer och aktörer och analysera vad som bidrar till samhörighet respektive distans. Kategoriseringar av identiteter och ageranden kan analyseras i sin kontext och på så vis förtydliga kommunikation och resonemang.

Kategoriseringsanalys och etnometodologi används ofta som metod då andras sociala interaktioner och samtal observeras men går även att använda vid forskning där intervjuer genomförs (Hoffstein & Gubrium 2003). Under en intervju sker en interaktion mellan informanten och intervjuaren. Det krävs därför att forskaren beaktar sin roll som den som genomför intervjun, transkriberar och analyserar materialet, samtidigt som forskaren själv bidrar till samtalets utformning (Schegloff 2006; Nordzell 2007).

Membership categorization device, MCD, är en samling av kategorier vilka kan ses ha en relation. Nordzell (2007) använder sig av översättningen samlingskategori för MCD. Jag väljer dock att använda beteckningen samling då jag anser det vara tydligare då det är just samlingar av kategorier som benämns. Exempel på en samling är *familj* där kategorierna mamma, pappa, barn är representerade. En annan samling kan vara *kön*, där kvinna och man är kategorier (Sacks 1972).

Sacks (1972) förklarar MCD enligt följande:

Any collection of membership categories, containing at least a category which may be applied to some population containing at least a member, so as to provide, by the use of some rules of applications, for the pairing of at least a population member and a categorization device member (Sacks 1972:218).

Till kategorier och samlingar hör även bundna handlingar som kan ses som tillhörande en speciell kategori eller samling, *category-bound activities* (Sacks 1972). För att illustrera detta kan Sacks (1972) exempel med formuleringen *"The baby cried. The mommy picked it up."* användas. Baby är en kategori som kan ses tillhöra olika samlingar exempelvis familj eller livsstadier. Baby kan även vara en kategorisering av en vuxen person, *my baby*. När kategorin dock sätts samman med en handling i detta fall *cried*, kan det ses som en handling bunden till kategorin baby i samlingen livsstadier eller familj och utesluter därför att kategoriseringen syftar på en vuxen person. Detta förtydligas också i den andra meningen där mamman lyfter upp barnet (Sacks 1972).

Jag använder mig i den här studien av Sacks (1972) formulerade verktyg, *rules of application*, för att kunna validera mitt resultat genom kategoriseringsanalysen. Ett exempel från Sacks för hur dessa verktyg används presenteras i citatet nedan, som anger hur vi kan utläsa att två kategorier kan tillhöra samma samling:

It permits us to predict, and to understand how we can predict, that a statement such as 'The first baseman looked around. The third baseman scratched himself' will be heard as saying 'the first baseman of the team of which the third baseman is also a player' and its converse (Sacks 1972:221)

Rules of application

- *The economy rule* syftar till att en enda kategorisering i en samling räcker för att göra en kategorisering tillförlitlig.
- *Consistency rule* tillämpas för att validera hur, då en kategorisering av en medlem ur en samling är genomförd, kan leda till att andra kategoriseringar i samma samling kan göras då de är medlemmar av just samma samling.
- *The hearers maxim 1* är en regel som innebär att om det låter som om två kategorier relaterar till varandra så är det så. Exempelvis att barn och mamma hör till samma samling, *familj*, är något som kan valideras genom deras relation till varandra.
- *The hearers maxim 2* syftar till att en kategori kan uppfattas som tillhörande olika samlingar, exempelvis kan barn tillhöra samlingen *familj* men även samlingen *livsstadier*. Om två kategorier hörs tillhörande samma samling ska man höra dem som tillhörande denna.
- *The hearers maxim 3* Om en medlem av en kategori påstås utföra en handling, men den kategorin kan ses tillhöra flera olika samlingar ska den kategori till vilken aktiviteten kan kopplas till ses som den samling till vilken medlemmen hör. (Sacks 1972).

Uppsatsen avser att studera ett specifikt fall vilket är planeringsprocessen för Kiruna stadsomvandling och ger inte ett generaliserbart resultat. Vi kan utifrån Sacks (1972) verktyg för validering säga hur situationen ser ut för den studerade processen, vilka roller deltagarna har och hur deras roller relaterar till varandra.

3.4 Etiska överväganden

De personer som är intervjuade för min studie har blivit tillfrågade och har gett sitt godkännande att samtalen spelades in för att möjliggöra transkribering av materialet. Informanterna är anonymiserade och beskrivs endast genom deras beteckning för befattningen inom respektive organisation.

Studien syftar till att undersöka samverkan i planeringsprocesser i relation till kommunikativ planeringsteori och inte till att utvärdera informanternas egenskaper som projektledare.

4 Resultat

I detta avsnitt presenterar jag resultatet från kategoriseringsanalysen av min empiriska studie genom kategoriseringsanalys och visar på validering av resultatet i relationen till "the application rules" redovisade ovan.

Enligt Watson (1997) är det för etnometodologi och MCA viktigt att beakta vilken kategoritillhörighet de intervjuade har då de träder in i rollen som informanter, då vad som sägs och hur personer handlar påverkas av deras kategoritillhörighet. Viktigt att beakta är även forskarens roll i intervjuinteraktionen. Som nämnts ovan i inledningen är projektledaren på LKAB en representant för bolagsvärlden medan projektledaren i Kiruna kommun representerar den offentliga världen. Intervjuaren har som sagts i detta fall en närmare relation till representanten i Kiruna kommun då vi har arbetat tillsammans tidigare medan LKAB:s representant och intervjuaren träffats för första gången vid intervjutillfället. Intervjuaren är även i det här fallet samma person som utför analysen.

Resultatet presenteras inte i kronologisk ordning utan de avsnitt som berör samma ämne presenteras tillsammans under respektive rubrik. För att förenkla läsningen av kategoriseringsanalysen är transkripten radnummerade och kommentarerna i analysen är uppdelade i A, B, C etc. Teckensystemet för transkribering är inspirerat av Hoffstein och Gubrium (2003) och Jeffersons teckensystem redovisat i Atkinson & Heritage (1984) och ser ut enligt följande.

Understrukna ord redovisar ord med betoning

(2) innebär en paus eller tystnad redovisad i sekunder

(.) är en paus som är kortare än en sekund

((pekar)) är förtydliganden gjorda av författaren

(hhh) visar skratt i samtalet

[] klamrar visar ord som överlappar varandra i samtalet

(...) innebär att det finns en fortsättning på transkriptet som inte är redovisat då det saknar relevans

PK står som förkortning av projektledare Kiruna kommun

PL står som förkortning av projektledare LKAB

IN står som förkortning av intervjuare

4.1 "Två helt olika världar"

Detta avsnitt behandlar de olika aktörernas skilda kulturer, organisationer och arbetssätt tillsammans med hur de resonerar kring sina och varandras olika uppgifter och ansvarsområden i stadsomvandlingen.

Transkript 1, PK (Projektledare Kiruna kommun)

- 1 [10:04.02] IN: (...) men om man då också tänker på kommunen och LKAB som två stora aktörer i
2 stadsomvandlingsprojektet ju (.) vad är eran roll och vad är LKAB:s roll? Hur ser ni på varandra?
3 [10:22.22] PK: Man kan säga så här att vad (.) man skulle kunna vara riktigt skarp och säga vad
4 egentligen har vi för roller innan stadsomvandlingen började (.) jo LKAB:s roll var att bryta malm
5 och vara världsmästare på att skapa kvalitet och plocka upp malm till bra billiga priser och kunna
6 sälja dom dyrare men också ha fruktansvärt hög kvalitet hela dess organisation är ju inriktad på
7 gruvbrytning (.) kommunen har planerat och är jätteduktig på samhällsplanering en organisation
8 och ett kulturarv i samhällsplanering helt plötsligt ska dom här två världarna mötas (...)
9 ((ej redovisad text))
10 (...)och där nånstans börja samverka och få samsyn om vad som är ett hållbart samhälle det har ju
11 varit en resa (.) så är det ju det ska vi inte sticka under stolen med där två helt olika världar möts
12 dels en aktiebolagsvärld som inte har offentlighetsprincipen som inte har dom demokratiska
13 processerna som möter den öppna offentliga världen som har demokratiska processer med öppna
14 möten och samråd med allmänhet å allt det där det är en kulturkrock utan dess like där vi helt
15 plötsligt ska börja (.) inse sitter vi i samma båt eller i vilka båtar sitter vi i å va är det vi vill för
16 nånting så att (.) det var en intressant start just i som sammanhangen för vad blir det för över
17 snart sex år sedan

A: På raderna 3-7 redogör PK för de två kategorierna LKAB och Kiruna kommuns olika roller innan processen för stadsomvandlingen inleddes och förtydligar de olika verksamheternas uppgifter, intressen och kulturer, där LKAB förknippas med aktiviteten "*att bryta malm*" och kommunen med "*samhällsplanering*" vilket delar in dem i två separata kategorier med tillhörande kategoribundna handlingar (Hearers maxim 3 i Sacks 1972).

B: PK definierar på raderna 11-16, de olika arbetskulturer som de två kategorierna har, vilket kan göra samverkan problematisk. Kategorierna delas här in i, "*en aktiebolagsvärld*" och "*en offentlig värld*", där den offentliga världen är öppen och demokratisk vilket är ett arbetssätt som aktiebolagsvärlden inte är van vid. Att de olika samlingarna har olika handlingar bundna

till sig med olika egenskaper visar att de tillhör olika samlingar (Hearers maxim 3). Detta bidrar till vad PK säger är en "en kulturkrock" mellan deltagarna.

C: De två kategorier, som PK kallar olika världar, ska mötas, skapa samsyn, samverka och agera tillsammans, 8-11. Detta innebär att de två kategorierna skapar en gemensam samling, vilken jag väljer att beteckna som integrerad planeringsprocess, där de tillsammans också skapar gemensamma handlingar kopplade till samlingen (Hearers maxim 1, Hearers maxim 3 i Sacks 1972).

D: Analysen från transkript 1 visar att kategorierna kan tillhöra två samlingar samtidigt (Hearers maxim 2 i Sacks 1972).

Transkript 2, PK (Projektledare Kiruna kommun)

18 [01:55.05] PK: Ja men asså motivet (.) va va hade vi gjort idag om vi inte hade fått den där
19 skrivelsen från LKAB jo vi hade jobbat med vanlig traditionell kommunal verksamhet bygglov allt
20 det som en kommun håller på med vanligtvis nu vart det ju omkullkastat alltihopa det där med
21 vad vi vanligtvis ska göra och då kom det ett ytterligare steg där som (.) var just nånting diffust
22 som skulle vara en påverkan på samhället och vad den där påverkan (.) innebar eller skulle
23 innebära framöver hade ingen egentligen en aning om och det var ju där någonstans som vi började
24 rotera i det hela tillsammans med politiken(...)

A: Rad 18-21 visar en kategorisering av LKAB som initiativtagaren till stadsomvandlingen genom att de "lämnade en skrivelse" och på så vis omkullkastade de ordinarie aktiviteterna tillhörande kategorin kommunen. Detta visar återigen på att deltagarna tillhör olika samlingar men att deras handlingar påverkar varandra vilket ger dem en relation i samlingen för integrerad planeringsprocess (Hearers maxim 1, Hearers maxim 3 i Sacks 1972). På rad 23-24 presenterar PK en ny kategori, *politiken*, som samverkar med kommunens tjänstemän vilket ger politikerna och kommunens tjänstemän gemensam handling inom samlingen för den offentliga världen (Hearers maxim 1, Hearers maxim 3 i Sacks 1972).

Transkript 3, PL (Projektledare LKAB)

25 [03:40.26] PL: Så vad vi egentligen gör i det här å å om du tittar utifrån din frågeställning här
26 [03:48.10] IN: Vad som är [motiv]et
27 [03:49.07] PL: [Motiv]et till till till stadsomvandlingen (.) ända som vi gör (.) inom
28 citationstecken det vi begär utav kommunen att detaljplanen ska ändras till industriområde så vi

29 kan ta marken i anspråk för gruvbrytning
30 [04:05.08] IN: Mm (3) Men om man då ser på själva staden liksom. Hur ser ni staden Kiruna?
31 [04:16.22] PL: Då är vi inne i nästa sväng. Du berättar att du har läst stadsplanering.
32 [04:22.03] IN: Ja
33 [04:22.14] PL: Vilka planerar staden?
34 [04:24.20] IN: Det gör kommunen.
35 [04:26.27] PL: Alltså vi har (.) vi kan inte påverka varken (.) fördjupade översiktplanen eller
36 detaljplanen. Vi kan yttra oss men vi kan inte besluta eller påverka. Å då är vi ju inne i det (.) det är
37 kommunen som planerar (.) inte LKAB.
38 [04:46.11] IN: Nä precis. Så då är vi inne på det här med rollerna.
39 [04:50.05] PL: Å så att hela planeringen det sköts ju via kommunen.
40 [04:56.09] IN: Mm och eran roll ser ni då som?
41 [04:59.28] PL: Mmnhn våran roll e ju att vi begär att detaljplan ska ändras det är ju våran roll för
42 att vi ska kunna ta marken i anspråk. (4) Något annat är det ju inte.

A: I rad 28-30 kategoriserar PL att deras agerande för stadsomvandlingen endast avser att de vill att marken ska bli industrimark och begär att detaljplanen ska ändras. Det är då en handling bunden till kategorin LKAB i samlingen för aktiebolagsvärlden men som samtidigt relaterar till deras roll i samlingen planeringsprocess då det är en handling som påverkar den samlingen.

B: I raderna 34-38 finner vi en annan handling, planering, vilken är bunden till kategorin Kiruna kommun i vilken PL menar att LKAB inte har en plats. Den kategoribundna handlingen, planering, som tillhör kommunen har en plats både i samlingen den offentliga världen och i samlingen den integrerade planeringsprocessen (Hearers maxim 2, Hearers maxim 3 i Sacks 1972).

C: Detta visar på att planering ses som ett handlade där det råder ett "vi och dom"-perspektiv där LKAB inte har mandat att påverka eller besluta men där dom kan yttra sig och att planering är en handling bunden till kategorin kommunen (Hearers maxim 3 i Sacks 1972). Trots att de är kategorier inom samma samling finns det här handlingar som hanteras åtskiljt mellan de båda kategoriseringarna.

Transkript 4, PK (Projektledare Kiruna kommun)

43 [16:48.25] PK: (...)LKAB är tydliga och säger att dom levererar prognoser dom levererar (.) linjer å
44 mätresultat å dom har ju också en inriktning på att vi inte ska bygga på malmen å å vi har sagt från
45 kommunens sida att vi bygger inte på malmen däremot kommer vi att bygga på mineraliseringar å
46 då är det frågan om dom mineraliseringarna omsätts å blir malm nån gång i framtiden det vet vi
47 inte (.) å å kommunen har ju en inriktning att att tidigare var det att bygga stadens centrum uppe i
48 nordväst men det funka ju liksom inte rent praktiskt teoretiskt utifrån kommunens bedömning
49 det det alla resultat som är gjorda undersökningar å inkommen ny fakta gjorde att politiken har
50 tagit ett nytt beslut att strukturuomvandla centrum omkring nordöst kring jägarskolan Tuollavaara
51 åt det hållet(...)

A: På rad 44-45 berättar PK att LKAB är en kategori som *"levererar prognoser dom levererar mätresultat"*, vilket är för LKAB en kategoribunden handling (Hearers maxim 3 i Sacks 1972).

B: På rad 48-52 kan vi utläsa att kommunen har gjort en bedömning att det nordvästliga alternativet inte fungerade och att politikerna har tagit ett nytt beslut om att istället strukturuomvandla staden mot nordöst. Detta representerar handlingar för de två kategorierna kommun och politiker i samlingen den offentliga världen (Hearers maxim 1, Hearers maxim 3 i Sacks 1972). Men detta är även handlingar som påverkar handlandet i samlingen planeringsprocess.

Transkript 5, PK (Projektledare Kiruna kommun)

52 [45:08.00] IN: Men där är LKAB även med i utform[nings] ((gällande Gruvstadsparken))
53 [45:12.02] PK: [Ja] dom är ju inte med i själva dom är med
54 och finansierar och har också möjlighet att komma med input det är klart att den som finansierar
55 måste få vara med i dialogen också
56 [45:23.05] IN: Å det är dom på andra (.) på stadsomvandlingen också
57 [45:25.07] PK: Jajamen jajamen precis så på samma sätt kommer vi jobba ihop i alla dom här
58 projekten(...)

A: Här ser vi kategorisering av gemensamt handlande, genom dialog, i samlingen integrerad planeringsprocess för både kategorin kommun och LKAB, där de i ett "vi"-perspektiv ska jobba ihop (Hearers maxim 2, Hearers maxim 3 i Sacks 1972). PK säger att, som finansiär har LKAB en självklar plats i dialogen för planeringsprocessen och ses som en delaktig kategori.

Transkript 6, PL (Projektledare LKAB)

- 59 [10:35.13] IN: I kommunens arbete (.) hur delaktiga är ni i deras process om man säger i deras
60 planer som dom tar fram eller (.) är ni med där?
61 [10:47.08] PL: Nä
62 [10:46.28] IN: Inte med där
63 [10:47.13] PL: Nä vi lämnar ju fakta input så att kommunen har någonting att förhålla sig till
64 utifrån de fakta som vi har men hela planeringen (.) vem är det som sköter detaljplanen och vem
65 är det som har planmonopolet i Sverige?
66 [11:05.20] IN: Mm
67 [11:06.22] PL: Vem?
68 [11:07.16] IN: (hhhh) kommunen
69 [11:08.23] PL: Alltså vi kan ju inte vara med där
70 [11:11.10] IN: Nej precis ni är inte med och ger input [direkt i]
71 [11:15.02] PL: [Alltså] vi ger fakta input (.) precis som vilken
72 samhällsmedborgare som helst har ju rätten att ge fakta input till kommunen till sin planläggning
73 (.) och det är det vi ger till kommunen

A: Gällande deltagande säger PL, på raderna 60-69, att LKAB inte är en kategori som aktiverar sig i planeringen precis enligt Transkript 3:B och att planering är en handling kopplad till kategorin kommunen (Hearers maxim 3 i Sacks 1972). PL menar att LKAB är en kategori som *"inte kan vara med där"*, vilket antyder att planering är en handling utan koppling till kategorin LKAB.

B: På rad 72-74 säger PL att vad kategorin LKAB gör är att ge faktainput, vilket blir en handling kopplad till deras kategori inom samlingen för aktiebolagsvärlden (Hearers maxim 2, Hearers maxim 3 i Sacks 1972). PL säger på rad 71-73 att aktiviteten att ge faktainput genomför LKAB som *"vilken samhällsmedborgare som helst"*, vilket innebär att de ser sig handla på samma sätt som samhällsmedborgare (Hearers maxim 1, Hearers maxim 3 i Sacks 1972).

4.2 "Det ska vi genomföra tillsammans"

Detta avsnitt avser att behandla hur de två aktörerna ser på sin samverkan och relation samt i vilka frågor som de för dialoger och samarbetar.

Transkript 7, PK (Projektledare Kiruna kommun)

- 74 [20:29.28] IN: Men hur fungerar samarbetet idag med LKAB hur är dom med på eran sida och hur
75 är ni med på deras sida.
76 [20:44.08] PK: Ja är ju som projektledare på Kiruna kommun PL är projektledare för LKAB:s
77 kontakter gentemot mig så jag å han träffas ju otroligt ofta å dryftar såna här saker försöker hitta
78 gemensamma angreppssätt för att kunna hantera dom här frågorna å

A: Raderna 75-76 visar hur frågan är formulerad för att finna dels ett "vi"-perspektiv i planeringen, dels hur de två kategorierna i ett "vi och dom"-perspektiv möts och handlar tillsammans i samlingen integrerad planeringsprocess.

B: I 78-79 beskriver PK det som att representanterna för LKAB och Kiruna kommun träffas "otroligt ofta" för att hitta gemensamma angreppssätt för hantering av frågor rörande stadsomvandlingen, vilket då kan ses som att kategoriseringarna ses som ett "vi" i samlingen integrerad planeringsprocess där gemensamma handlingar ska formuleras (Hearers maxim 3 i Sacks 1972).

Transkript 8, PK (Projektledare Kiruna kommun)

- 79 [48:27.12] PK: (...) vi har liksom byggt upp dom där plattformarna så att vi kan mötas vi kan träffas
80 vi kan reda ut rätt fråga på rätt nivå å det känns riktigt bra (1.2) sen är det ju sånt här också som
81 den generella Kirunabon känner ju inte till det här det här jobbet som görs dom här
82 mötesforumen som är på väg och införlivas och byggas upp och sånt här det syns ju inte ute på
83 stan det är liksom svårt att förklara såna saker också det man ser är liksom rubriker i NSD
84 ((dagstidningen Norrländska socialdemokraten)) eller kuriren ((Norrbottens kuriren)) eller på
85 nordnytt eller nånting som då har nånting negativt klang om nånting som har hänt som visar att vi
86 inte är såhär ((flätar samman händerna)) utan det är mer å där tycker jag media också har ett
87 ansvar(...)
88 ((ej redovisad text))
89 (...)media har ju också en roll där man då tycker jag bör bevaka mer positiva inslag i det vi håller
90 på med här vi gör faktiskt nånting som inte är gjort någon annanstans i hela världen med precis
91 dom här specifika förutsättningarna som vi har det är faktiskt ganska häftigt bara det å vi har

92 lyckats plocka fram en detaljplan tillsammans med LKAB om gruvstadspark etapp 1 å bara det är
93 ju liksom en fantastisk bedrift på kort tid har vi lyckats få till det här så att vi dela tillgodoser
94 Kirunabornas behov besöksnäringens behov men också LKAB:s behov med att komma åt mark å
95 det är jäkligt häftigt egentligen (0.2) å det gör man inte utan dialog det kan ja då lova dig

A: PK beskriver hur kommunen tillsammans med LKAB, ur ett "vi"-perspektiv, har byggt upp mötesplattformar, som gemensam handling, för att hantera frågor på rätt nivå i organisationerna i samling integrerad planeringsprocess (Hearers maxim 3 i Sacks 1972), men att detta inte är något som syns för den vanlige kirunabon, 80-83.

B: På raderna 91-95 säger PK att kommunen tillsammans med LKAB har "*lyckats plocka fram en detaljplan*", en handling genom dialog, ur ett "vi"-perspektiv i samlingen integrerad planeringsprocess (Hearers maxim 3 i Sacks 1972).

Transkript 9, PK (Projektledare Kiruna kommun)

96 [22:53.17] IN: Men hur kan det gå (.) för nu har det tagits ett beslut om nordost (.) kan LKAB
97 påverka detta på något vis?
98 [23:01.10] PK: LKAB har ju möjlighet att i all planläggning här framöver yttra sig dom är ju
99 sakägare å har liksom juridisk sakägarrätt till (.) att när vi då presenterar det vi jobbar med nu
100 reviderar den här fördjupade översiktplanen det är ju det Thomas ((stadsarkitekten, författarens
101 anm.)) håller på med när den går ut för utställning och för samråd så har ju LKAB möjlighet att
102 yttra sig i det å säga saker å ting å kanske gå emot eller inte säga nånting å tyst acceptera att det
103 är som det är å liksom å dom har ju alla möjligheter till det men jag tror att det är ju resan dit där
104 vi vi i dialogform måste kunna hantera det här för hur man ska kunna göra i en sån situation(...)
105 ((ej redovisad text))
106 (...)jag tror egentligen inte att (.) jag tror inte man kommer yttra sig negativt på kommunens
107 planläggningar här framöver å dom planer som vi kommer ställa ut däremot kommer vi ha mycket
108 resonemang med LKAB om dom här bitarna innan vi ställer ut å förhoppningsvis så har vi nånslags
109 gentlemans agreement om saker å ting innan det går på utställning

A: På rad 98-99, säger PK att LKAB tillhör ytterligare en kategori, *sakägare*. Han menar att de kan yttra sig i all planläggning och kan gå emot den fördjupade översiktplanen då den ställs ut för samråd och utställning, rad 102. Här sätts kategorierna i ett "vi och dom"-perspektiv där den ena kategorin, LKAB, kan yttra sig och gå emot den andra kategorin, kommunens, arbete.

B: På rad 104 och 107-109, återgår kategorierna till ett "vi"-perspektiv där PK säger att de tillsammans ska samverka i "dialogform" och där "mycket resonemang" ska föras för att skapa en gemensam bild i tid till samråd och utställning. Detta agerande blir ett gemensamt handlande inom samlingen integrerad planeringsprocess (Hearers maxim 3 i Sacks 1972).

Transkript 10, PL (Projektledare LKAB)

110 [06:29.27] PL: Vi har olika uppdrag LKAB och kommunens tjänstemän (0.1) och vi ska tillvarata
111 våra uppdragsgivares bitar i det hela (.) sen att vi i i i vissa frågor har olika syn på saker och ting
112 men det är inte att man har olika syn innebär inte att man har ett dåligt samarbete (0.2) men om
113 media får tag i det (0.2) där vart dom ser att vi har olika syn på saker å ting för dom är det lika
114 med dåligt samarbete.
115 [07:09.14] IN: Jag förstår hur du menar. Men om man då skulle titta (.) finns det nånting som du
116 som du skulle sakna idag i ert arbete tillsammans finns det nånting?
117 [07:21.28] PL: Om det hade funnits nåt som hade saknats (.) så hade vi ju lyft upp det och
118 hanterat det (.) men däremot är det det här det är ju en lärandeprocess (.) för det här är ju
119 nånting som ingen annan (.) kommun eller företag har gjort(...)

A: PL säger, på rad 110-112, att de två kategorierna LKAB och kommunen har olika uppdrag, handlingar kopplade till sina kategorier, och att de har "olika syn på saker och ting" vilket dock inte betyder att de har ett dåligt samarbete.

B: På rad 117-119 säger PL att om något skulle saknas i det arbete som kategorierna gör tillsammans skulle detta behandlas. Här ses handlingen att hantera och utveckla processen, i vilken de båda kategorierna interagerar, som ett gemensamt agerande i ett "vi"-perspektiv för ett lärande mellan de båda deltagarna i samling integrerad planeringsprocess (Hearers maxim 3 i Sacks 1972).

Transkript 11, PK (Projektledare Kiruna kommun)

120 [24:41.19] IN: Jag tänker också på det här med exempelvis informationscentret nu som byggs av
121 LKAB. Varför är inte kommunen med där eller varför har man inte ett samlat?
122 [24:54.20] PK: (hhhh) Jag kan inte svara på det. (hhhh) Jag kan väl bara säga att jag tycker det är
123 olyckligt det är klart vi ska gemensamma informationscentra
124 [25:01.22] IN: För det var väl planer på ett [gemensamt]
125 [25:04.11] PK: [Vi] hade en inriktning från kommunen sida

126 att vi skulle ha gemensam (.) ha ett gemensamt hus som skulle vara byggt på framtidens
127 högteknologi med energimässigt lätt å demontera å flytta å alla dom där kriterierna för
128 framtidens byggande nytt häftigt arkitektoniskt hus som också skulle vara en attraktion i centrum
129 där besöksnäringen skulle kunna komma å få information å allt det där (.) tyvärr blev det inte så (.)
130 vi får hoppas att det kanske poppar upp här längre fram då å nu bygger man i folkets hus LKAB ett
131 informationscenter å (.) jag hoppas ju att sista ordet inte är sagt där utan vi kan liksom ha det här
132 tillsammans en informationspunkt till allmänheten för det (.) jag kan ju hålla med dig om att det
133 ser ju inte riktigt bra ut (.) vi pratar om samverkan å dialog å så har vi ett informationskontor för
134 LKAB

A: Raderna 122-126 visar att enligt PK har kategorin kommunen haft en vision om ett gemensamt informationscenter för stadsomvandlingen, tillsammans med LKAB, som hade kunnat ses som en handling ur ett "vi"-perspektiv i samlingen integrerad planeringsprocess.

B: På raderna 129 säger PK att det gemensamma informationscentret inte blev av och angående att LKAB nu bygger ett informationscenter endast för dem säger han på rad 132-134 att *"det ser ju inte riktigt bra ut (.) vi pratar om samverkan å dialog å sen har vi ett informationskontor för LKAB"*. Här ser vi olika handlingar bundna till samlingen integrerad planeringsprocess som samverkan och dialog vilka genomförs i ett "vi"-perspektiv (Hearers maxim 3 i Sacks 1972) och en annan handling med informationscentret vilket genom gemensamt handlande hade kunnat placeras i samlingen integrerad planeringsprocess men nu hamnar som ett handlade enbart utfört av LKAB i samlingen aktiebolagsvärld.

4.3 "Staden ska omstruktureras mot nordost, punkt slut"

Nedan presenteras hur de båda aktörerna resonerar kring stadens placering och vilka beslut som är fattade och hur de hanterar situationen.

Transkript 12, PK

135 [26:01.27] IN: För jag tänker också jag var i gruvan igår å då var det ju (.) dom har ju tagit bort
136 väldigt mycket information om stadsomvandlingen där nere men det var ju fortfarande ganska
137 mycket om att LKAB vill att vi ska ligga här å det är den existerande planen men politikerna vill här
138 fast det är fortfarande öppet för diskussion
139 [26:22.21] PK: Mmm (.) det råder en osäkerhet å det är ju så att vi har en ny politisk ledning dom
140 har suttit i tre månader dom är helt nya alltså dom här våra nya politiker vet om att det råder en
141 osäkerhet dels hos Kirunaborna dels hos marknadskraften om vad som egentligen gäller å dom

142 kommer att sätta ner klackarna å tydligt gå ut med tydlig å klar information om vad den politiska
143 ledningen vill göra å tänker göra å det är att stadsomvandlingen ska klart å tydligt den ska till
144 nordost punkt slut vi ska ha en E10 klar 2015 vi ska jobba för en järnväg å en persontrafik med
145 station med anslutning till flyget om det går att göra det så att dom kommer sätta ner klackarna
146 väldigt tydligt för det råder en osäkerhet det är många Kirunabor som frågar mig också var ska vi
147 nånstans hörödu PK å vilket håll knuffar du stan idag (hhhhh) asså det jag får massor av såna där
148 frågor å då eftersom dom frågar så finns det ju en osäkerhet å det där har våra politiker nu tagit
149 till sig men man måste komma ihåg att vara lite ödmjuk också som har en tuff roll dom kommer in
150 helt nya å dom håller på att sätta sig in i alla dom här frågorna om vad det här egentligen handlar
151 om men dom är helt övertygade å talat om också att dom ska gå ut med det här nu så fort som
152 möjligt och sätta ner klackarna å tala om att det är det här som gäller från Kiruna kommuns sida
153 och det ska vi genomföra tillsammans med LKAB.

A: På raderna 139-143 redogör PK för att det råder en osäkerhet kring stadsomvandlingen hos Kirunabor och marknadskrafter, vilket kategorin *"våra politiker"* känner till.

B: PK säger på rad 143-144 att stadsomvandlingens riktning är bestämd till nordost av politikerna som har fattat ett beslut i frågan, *"punkt slut"*. Att fatta det här beslutet kan ses som en handling för kategorin politikerna i samlingen den offentliga världen (Hearers maxim 3 i Sacks 1972). Det är även ett handlande som påverkar handlandet i samlingen planeringsprocess.

C: På rad 152-153 säger PK att *"det är det här som gäller från Kiruna kommuns sida"*. Han förtydligar här att beslutet med nordväst är en handling kopplad till kategorin kommunen men han ser det sedan även som ett handlande som ska ske tillsammans med LKAB på rad 153.

Transkript 13, PK (Projektledare Kiruna kommun)

154 [12:22.15] PK: (...) LKAB har ju å ja tolkar det som utav välvilja man ville ge sin bild av och vision av
155 framtidens Kiruna man tog in en egen eller egna konsulter och arkitekter och planerare och ritade
156 det nya Kiruna i nordväst och lyfte upp det ganska tydligt och vi va tydliga från kommunens sida
157 att det där tyckte vi inte riktigt om för att det finns liksom måste finnas en koppling med hur man
158 hanterar att man ber nån rita å sen hur det egentligen ska fungera och hur hänger det här ihop
159 och hur börjar man hur tar man hand om omsorg vård å skolan å den typen av frågor där nånstans
160 blev det väl lite jobbigt om vi ska vara riktigt ärliga men jag tolkar det som ren välvilja från LKAB

161 dom ville plocka fram influenser och nytänk å det va ju jättebra (.) sen att det inte riktigt hängde
162 ihop skisser med verkligheten det är ju en helt annan sak (.) så att
163 [13:29.12] IN: Så rollerna kanske va lite diffusa just då eller...
164 [13:31.23] PK: Rollerna rollerna vi försökte dom försökte från LKAB:s sida liksom att förstå vad det
165 här handlade om men jag tror ingen riktigt på LKAB förstod vidden av vad som skulle behöva
166 göras att strukturomvandla en stad(...)

A: På rad 154-156 beskriver PK en handling utförd av kategorin LKAB. En handling som innebär planering av staden, då de med hjälp av konsulter "*ritade det nya Kiruna*". Detta kan man se som en kategoribunden handling som enligt tidigare observationer ska vara kopplad till kategorin kommunen (se Transkript 3:B; 6:A). Den här handlingen ses även tidigare av PL som en handling kopplad till kategorin kommunen där kategorin LKAB inte kan vara med (se Transkript 6:A).

B: På rad 159-160 ser vi hur PK säger att "*där nånstans blev det väl lite jobbigt om vi ska vara riktigt ärliga*". LKAB:s agerande menar PK innebar problem för Kiruna kommun som inte var delaktiga i detta handlande, trots att det egentligen är en handling bunden till just kategorin för kommunen.

C: Både på rad 154 och 160 säger PK att detta agerande från LKAB inte hade något bakomliggande syfte utan var en handling av "*välvilja*". På raderna 164-166 säger PK att LKAB:s agerande var ett försök att förstå den andra kategorin, kommunens, arbete vilket kan ses som ett försök att förstå varandras kategorier och handlingar i syfte att nå ett "*vi*"-perspektiv men som resulterade i en kulturkrock, då som PK säger "*jag tror ingen riktigt på LKAB förstod vidden av vad som skulle behöva göras att strukturomvandla en stad*".

Transkript 14, PK (Projektledare Kiruna kommun)

167 [38:18.26] PK: Ja alltså det kan vi ju konstatera det som tog mycket tid och kraft å energi att
168 förklara det var ju att (.) många otroligt många trodde att Anders Wilhelmssons ((den konsult som
169 tog fram LKAB:s vision)) och det skissande som han gjorde i nordväst var kommunens skissande
170 och visioner (.) det tog fruktansvärt mycket tid kraft av oss att det här var liksom inte det det
171 handlade om å det kom ju massor av frågor om den där skissen som togs fram och alla dom där
172 frågorna hänvisade ju vi ner till LKAB å LKAB har ju nu insett har ju plockat bort dom där skisserna
173 dom finns ju inte med på deras det var ju utställt på flyget å det va på Biennalen i Venedig å det va
174 överallt det där men att det börjar bli så mycket frågor om genomförande å hur man ska hantera

175 det här som dom inte kunde svara på så att den där är ju det har ju fasats ut den finns ju inte med
176 [39:07.27] IN: Fast den är ju med [på]
177 [39:08.28] PK: [Den] finns med till vissa delar det kan jag hålla med om men inte
178 lika mycket som det har varit tidigare (...)

A: PK säger på raderna 167-172 att LKAB:s agerande gällande den vision som togs fram tog mycket tid och kraft av kommunens arbete då LKAB:s handling resulterade i att den skapade ovisshet om vem som gör vad i stadsomvandlingen. Idag menar han att LKAB:s vision inte finns med längre utan att LKAB har *"plockat bort dom där skisserna"*. På rad 192 säger dock IN att detta inte helt stämmer och att den fortfarande finns med i vissa sammanhang vilket PK då menar att han vet men att det inte är lika mycket som tidigare.

Transkript 15, PL (Projektledare LKAB)

179 [08:30.24] IN: (...) men om vi då säger det förslaget som kommunen har lagt fram om nordöst
180 [08:42.03] PL: Dom arbetar på ett (.) för det första (.) vi vi måste va lite formell här det formella
181 här Kiruna kommun har tagit fördjupad översiktplan där vart centrum ska ligga i nordväst och
182 övriga samhället ska kunna utvecklas i olika riktningar det är det beslut som är taget något annat
183 beslut finns inte (0.3) sen håller de på att revidera den fördjupade översiktplanen å i den
184 revideringen tittar man på en annan placering utav centrum (0.3) än (.) nordväst (.) men den
185 revideringen den pågår och vad som blir utav den det vet vi inte och något beslut är det inte fattat
186 [09:33.04] IN: OK (.) men ser ni fortfarande en möjlighet med centrum i nordväst?
187 [09:36.29] PL: Ja (.) vad menar du med ser en möjlighet?
188 [09:41.08] IN: Ja om man då tänker som vi precis sa stadsplaneringen ligger hos kommun (.) om
189 deras plan nu är att det ska ligga i nordöst e det också så som ni ser det i det framtida (.) eller har
190 ni fortfarande tanken på nordväst?
191 [09:59.21] PL: Nä men alltså då är vi inne igen (.) LKAB gjorde ett yttrande till Kiruna kommun med
192 en vision där vart ett centrum skulle ligga borta i nordväst och den står vi ju fortfarande för sedan
193 vad som kommer bli (.) när dom har gjort sin revidering färdig det är ju något som vi måste ta
194 ställning till då det är ju ingenting som vi tar ställning till idag

A: PL säger på rad 181-183, att det enda beslut som finns om strukturomvandling från kommunens sida är det om det nordvästliga alternativet och att *"något annat beslut finns inte"*. På rad 183-185 säger PL att kommunen arbetar med en revidering, som en handling kopplad till kategorin kommunen, där de tittar på andra möjliga placeringar. PL menar dock

att "vad som blir utav den det vet vi inte och något beslut är det inte fattat". Detta kan jämföras med PK som i Transkript 12:B, 12:C menar att ett beslut är fattat av politikerna om det nordostliga alternativet och att det är i den riktning staden ska omstruktureras "punkt slut".

C: På rad 188-190 lyfter IN upp frågan gällande LKAB:s vision av flytten, då planering tidigare nämnts som en handling kopplad till kategorin kommunen, och huruvida LKAB ställer sig bakom kommunens arbete. PL säger på raderna 191-194 att LKAB fortfarande står bakom sin vision om centrumetablering i nordväst och att ingen ställning kommer att tas till kommunens revidering förrän den är klar. Här kan vi se att arbetet fram till att revideringen är klar sker enligt PL i ett "vi och dom"-perspektiv medan PK i Transkript 9:B menar att arbetet fram till samråd och utställning ska ske i ett "vi"-perspektiv.

Nedan presenteras en kartläggning över samlingarna med tillhörande kategorier och handlingar som genom analysen har identifierats för deltagarna LKAB och Kiruna kommun i planeringsprocessen för stadsomvandlingen i Kiruna.

Offentlig värld		Aktiebolagsvärld	Integrerad planeringsprocess
Politiker	Kommunen	LKAB	Kommunen och LKAB i ett "vi"-perspektiv
Ta Beslut	Samhällsplanera	Bryta malm	Samverka
	Planera staden	Begär att detaljplan ändras	Föra dialog
	Värdera fakta	Finansiera	Träffas
		Ge fakta input	Jobba ihop
		Leverera prognoser, mätresultat	Agera tillsammans
			Skapa samsyn
			Utveckla lärandeprocess
			Hitta gemensamma angreppsätt
			Skapa gemensam bild

5 Diskussion

I detta kapitel diskuterar jag hur samverkan mellan deltagarna i den studerade planeringsprocessen fungerar. Kapitlet är indelat i tre delar där jag i den första delen avser att besvara frågan om vilken relation de deltagande i planeringen har till varandra och i den andra delen ge svar på frågorna om vilka roller de två aktörerna har och hur de uppfattar varandra som deltagare i planeringsprocessen. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av diskussionen.

5.1 Relationen mellan aktörerna

Projektledaren på Kiruna kommun anser att de båda deltagarna i planeringsprocessen har skilda kulturella referensramar och arbetssätt vilket har varit svårt att hantera i planeringsprocessen. Han definierar kommunen och LKAB som *"två helt olika världar"* som ska mötas. Han beskriver LKAB som en *"aktiebolagsvärld som inte har offentlighetsprincipen som inte har dom demokratiska processerna som möter den öppna offentliga världen som har demokratiska processer med öppna möten och samråd med allmänhet å allt det där det är en kulturkrock utan dess like"* (se Transkript 1). I mötet mellan dessa två samlingar, till vilka deltagarna hör, *"den offentliga världen"* och *"aktiebolagsvärlden"*, skapas en *"vi och dom"* relation i planeringsprocessen (se Transkript 1:B) Detta styrker vad Healey (1997) och Forester (1999) skriver om att samverkan mellan offentlig och privat verksamhet kan vara komplicerad då det kan vara svårt att anpassa sig till respektive verksamhet.

Resultatet visar att de båda deltagarna i planeringsprocessen är medvetna om sina kulturella skillnader och att en lärandeprocess mellan de två aktörerna har upprättats för att tillsammans kunna, som representanten för LKAB säger, *"hantera frågor och problem som dyker upp"* (se Transkript 10:B). Denna studie visar att sedan Nilsson (2007) skrev att de två parterna sågs som uppdelade i olika grupper har det skett positiva förändringar gällande dess relation. Projektledaren på kommunen menar att det idag finns strukturer för samverkan mellan de två deltagarna, med gemensamt upprättade mötesplattformar för dialog, *"vi har liksom byggt upp dom där plattformarna så att vi kan mötas vi kan träffas vi kan reda ut rätt fråga på rätt nivå å det känns riktigt bra"* (se Transkript 8:A). Detta tyder på att det finns en början till att skapa den integrerade kultur som Healey (1997) omnämner som en grund för samverkan, samförstånd och gemensamt handlande.

5.2 Aktörernas roller och hur de uppfattar varandra som deltagare i processen

I avsnittet ovan har LKAB:s och Kiruna kommuns relation som representanter för skilda kulturer och samlingar presenterats. Till dessa samlingar hör även bundna handlingar vilka definierar deras roller i stadsomvandlingen.

De studerade deltagarna i planeringsprocessen, Kiruna kommun och LKAB, kan ses inneha olika roller beroende på situation och sammanhang. För det första innehar de sina roller som samhällsaktörer i sina respektive samlingar, den offentliga världen och aktiebolagsvärlden, vilka de hade redan innan de blev deltagare i planeringsprocessen för stadsomvandlingen. Projektledaren på kommunen definierar handlingen kopplad till LKAB som *"att bryta malm"* och *"samhällsplanering"* som en kategoribunden handling till kommunen (se Transkript 1:A). De kategoribundna handlingarna genomförs utifrån ett *"vi och dom"*-perspektiv i de skilda samlingarna där deras olika arbetssätt och verksamheter styr (se Transkript 1, 10:A). De båda deltagarna är eniga om rolldefinitionen vilket tyder på att de har ett samförstånd gällande vilka deras roller är då de befinner sig i separata samlingar.

För det andra har både Kiruna kommun och LKAB även rollen som deltagande kategorier i samlingen integrerad planeringsprocess. I den här samlingen sker handlingar genom både ett *"vi och dom"*-perspektiv och ett *"vi"*-perspektiv vilket skapar otydlighet om vilka roller de har i den samlingen. Resultatet visar att även de själva har svårt att definiera ur vilket perspektiv handlingar hanteras. Exempelvis säger LKAB att kommunen är den kategori till vilken handlingen planering är bunden, och att LKAB som aktör inte är delaktig i kommunens arbete utan endast kommer med faktainput som vilken samhällsmedborgare som helst (se Transkript 6:A, 6:B). Kommunen å sin sida säger att LKAB, som finansiärer i stadsomvandlingen, är involverade i planeringsförfarandet och att de olika parterna träffas *"otroligt ofta"* och att detaljplanen för Gruvstadsparken är framtagen tillsammans (se Transkript 5:A, 7:B, 8:B). Båda aktörerna menar att de är involverade i planeringsförfarandet men de ger olika bilder av i vilken utsträckning de är involverade. LKAB undervärderar sin roll i processen och ger bilden av att vara mindre inblandade i stadsomvandlingen än vad kommunen menar att de är. Detta visar att aktörerna ser på varandras och sina egna roller som deltagande i planeringen på olika sätt.

Det finns i den integrerade planeringsprocessen en vilja hos de båda deltagarna att föra dialog och samverka. Detta räcker dock inte för att generera gemensamt handlande. I

planeringsprocessen för stadsomvandlingen i Kiruna saknas det konkreta gemensamma handlingar formade ur ett "vi"-perspektiv för att skapa en faktisk samverkan mellan aktörerna i planeringsprocessen. Projektledaren i Kiruna kommun exemplifierar detta problem då han om informationscentret som byggs i Kiruna säger *"det ser ju inte riktigt bra ut (.) vi pratar om samverkan å dialog å sen har vi ett informationskontor för LKAB"* (se Transkript 11:C). Det finns ett uttalat "vi" mellan deltagarna i planeringsprocessen som dock inte syns i praktiken. Enligt Hallgren och Ljung (2005) ska ett "vi"-perspektiv leda till gemensamt agerande vilket dock är en nivå av deltagande vilken aktörerna i planeringsprocessen för Kiruna stadsomvandling inte har nått ännu.

I samlingen integrerad planeringsprocess är LKAB:s och Kiruna kommuns roller och deltagande otydliga, även för dem själva. De har svårt att släppa sitt "vi och dom"-perspektiv vilket de har med sig från sina separata samlingar i vilka de enbart agerar utifrån detta perspektiv. Den lärandeprocess som vi kan se är upprättad för att utveckla relationen mellan de två deltagarna som olika aktörer finns med endast i den del för processen där aktörerna agerar som skilda parter. För en fungerande lärandeprocess i den integrerade delen av planeringsprocessen behöver de inse att deras roller bör förändras, så som Forester (1999) och Healey (1997) menar, och att de skapar en relation som förutom förståelse för varandra som aktörer även genererar gemensamt handlande.

5.3 Sammanfattning av diskussionen

Studien visar att det idag finns en grund för samverkan i planeringsprocessen mellan aktörerna Kiruna kommun och LKAB. De har upprättat en relation baserad på förståelse för de olikheter som präglar dem och vilka roller de besitter som olika aktörer. När de båda ska ses som deltagare i en gemensam process blir det dock svårare. Deras respektive roller är då inte lika tydliga och det finns en svårighet för dem att agera ur ett "vi"-perspektiv. De båda aktörerna fokuserar mycket på sin egen kompetens och sin egen uppgift för stadsomvandlingen och lyfter inte fram möjligheten till hur deras olika respektive roller och erfarenheter skulle kunna bidra till ny kunskap för stadsomvandlingen genom gemensamt handlande.

6 Slutsatser

Av studien framgår att planeringsprocessen för Kiruna stadsomvandling är en komplex process som kräver styrning och ledning. Kategoriseringsanalysen visar att samverkan mellan deltagarna LKAB och Kiruna kommun är under utveckling men att den stöter på komplikationer eftersom rolluppdelen blir diffus i den fas där ett agerande ska gå över från ett "vi och dom"-perspektiv till ett samlat "vi"-perspektiv.

För den fortsatta samverkan mellan deltagarna kan kanske "vi och dom"-perspektivet överbryggas genom att fokus förflyttas från vad de kan bidra med som skilda aktörer till vad de kan skapa tillsammans. En mer öppen och transparent planeringsprocess skulle kunna förtydliga deras roller både så väl gentemot sig själva som gentemot omvärlden samtidigt som den skulle kunna underlätta för ett gemensamt handlande med fast förankring i samhället.

Som deltagare i den integrerade planeringsprocessen för Kiruna stadsomvandling kan vi se att Kiruna kommun och LKAB visserligen sitter i samma båt. Den ovisshet som råder gällande deras roller tyder dock på att det är svårt att urskilja vem som är kapten, vem som har ansvaret för att leda och utföra de olika handlingar som planeringsprocessen kräver.

Min studie har gett mig ny kunskap om hur planeringsprocesser går till i praktiken och hur de hanteras av de deltagande i processerna. Studien har visat mig hur viktigt det är att aktörerna definierar sina roller för att få till stånd ett deltagande och en samverkan. Min användning av analysmetoden, kategoriseringsanalys, har gjort mig medveten om betydelsen av att kritiskt granska vad som sägs i intervjuer. På samma sätt förhåller det sig med behovet av djupstudier av empiriskt material vilka möjliggör en identifiering av bakomliggande avsikter med vad som sägs och hur vad som sägs kan få ny mening när det sätts in i sitt sammanhang.

Uppsatsen väcker ytterligare angelägna frågor att besvara för den vetenskapliga forskningen om samverkansprocesser i samhällsplaneringen som:

Hur ser maktrelationerna ut mellan aktörerna i Kiruna stadsomvandling och hur påverkar de deras roller? Detta är ett ämne, som kan studeras genom kategoriseringsanalys, för att bland annat få en bild av hur aktörerna ser på sina maktpositioner i samhället och hur deras

maktpositioner påverkar deras relation i planeringsprocessen och vilka roller och vilket ansvar de har. Här hade det varit intressant att även använda en ifrågasättande intervjueteknik för att finna andra nivåer av maktrelationer än de som är uppenbara.

Hur påverkas planeringsprocessen i Kiruna av gällande lagstiftning? Denna frågeställning kan ha avseende på särskilda beslut, lagar och andra bestämmelser. För stadsomvandlingen i Kiruna skapar till exempel minerallagen ytterligare frågor om hur, när och för vad som ersättning ska utbetalas av LKAB. Även Länsstyrelsens beslut (fattat med stöd av miljöbalken 3 kap. 7 § andra stycket) om att området kring Kiruna tätort och Kiirunavaaragruvan är områden av riksintresse kan ha effekt på hur planeringsprocessen hanteras.

Hur bör en planeringsprocess för samverkan utformas? Denna fråga torde kunna studeras utifrån kategoriseringsanalys och etnografisk metod genom intervjuer med och observationer av deltagare i samverkansprocesser för att finna nya metoder för samverkan som skulle kunna utvecklas till konkreta verktyg för en aktiv och effektiv processledning.

Hur kan kategorier och dess kategoribundna handlingar definieras tydligare? Denna fråga kan studeras genom kategoriseringsanalys för att, genom intervjuer och observationer, utforska relationen i praktiken mellan handlingar och kategorier och hur denna relation skulle kunna definieras tydligare.

7 Referenser

- Aspers, Patrik (2007) *Etnografiska metoder*. Malmö: Liber
- Atkinson, J. Maxwell & Heritage, John (1984) *Structures of social action – studies in conversational analysis*. New York: Cambridge University Press
- Atkinson, Paul (2001) *Handbook of ethnography*. London: SAGE
- Biennalen (2011) *Architecture Biennale* <http://www.labiennale.org/en/architecture/> 2011-04-26
- Boverket (2011) *Kommunal planering* <http://www.boverket.se/Planera/Kommunal-planering/> 2011-05-05
- Forester, John (1999) *The deliberative practitioner. Encouraging participatory planning processes*. Cambridge: The MIT press
- Francis, David & Hester, Stephen (2004) *An Invitation to Ethnomethodology. Language, Society and Interaction*. London: SAGE.
- Habermas, Jürgen (1996) *Kommunikativt handlande. Texter om språk rationalitet och samhälle*. Göteborg: Daidalos
- Hallgren, Lars & Ljung, Magnus (2005) *Miljökommunikation: aktörsamverkan och processledning*. Lund: Studentlitteratur
- Healey, Patsy (1997) *Collaborative planning. Shaping places in fragmented societies*. London: Macmillan Press
- Hoffstein, James A & Gubrium, Jaber F (2003). *Ethnomethodological analyses of interviews*
- Jansson, Hans-Göran (2004) *Ämnen och material av riksintresse enligt miljöbalken*. Beslut, Länsstyrelsen i Norrbottens län.
- Kiruna kommun 1 (2011) *Historik* <http://www.kommun.kiruna.se/Stadsomvandlingen/Historik/> 2011-02-28
- Kiruna kommun 2 (2011) *Historia* <http://www.kommun.kiruna.se/Om-kommunen/Kommunfakta/Historia/> 2011-02-28
- Kiruna kommun 3 (2011) *Stadsomvandlingens början* <http://www.kommun.kiruna.se/Stadsomvandlingen/Historik/Stadsomvandlingens-borjan/> 2011-02-28
- Kiruna kommun 4 (2011) *Järnvägen* <http://www.kommun.kiruna.se/Stadsomvandlingen/Jarnvagen/> 2011-04-26
- Kiruna kommun 5 (2011) *Aktörerna* <http://www.kommun.kiruna.se/Stadsomvandlingen/Aktorerna/> 2011-03-01
- Kiruna kommun 6 (2011) *Planprocesser* <http://www.kommun.kiruna.se/Bygga-och-bo/Detaljplaner/Planprocessen/> 2011-04-23
- Kiruna kommun 7 (2011) *Offentlighetsprincipen* <http://www.kommun.kiruna.se/Politik-och-paverkan/Sa-styrs-kommunen/Offentlighetsprincipen-och-allmanna-handlingar/> 2011-04-23

Kiruna kommun 8 (2011) *Så styrs kommunen* <http://www.kommun.kiruna.se/Politik-och-paverkan/Sa-styrs-kommunen/> 2011-04-23

Kiruna kommun, intervju (2011) Intervju med projektledaren för stadsomvandlingen 2011-03-16

Kiruna kommun, kompletterande 2011, kompletterande svar från projektledaren på Kiruna kommun angående miljöbalken och beslutet av riksintresseområdet taget av Länsstyrelsen Norrbottens län

Kyander, Kristiina (2006) *Nytt bud i spelet om Kiruna* i *Arkitekten*, maj 2006

Lepper, Georgia (2000) *Categories in Text and Talk A Practical Introduction to Categorization Analysis*. Sage publications

LKAB 1 (2011) *Vem ska betala allting?* <http://www.lkabframtid.com/Kiruna/Hur/Ekonomi/> 2011-05-25

LKAB 2 (2011) *Historik* <http://lkab.se/?openform&id=3BBE> 2011-02-28

LKAB 3 (2011) *Flera stora projekt redan klara.* <http://www.lkabframtid.com/Kiruna/Nar/Hittills/> 2011-04-26

LKAB 4 (2011) *Samarbete* <http://www.lkabframtid.com/Kiruna/Hur/Samarbete/> 2011-04-23

LKAB 5 (2011) *Kort om LKAB* <http://lkab.se/?openform&id=2E42> 2011-04-26

LKAB 6 (2011) *Samhället har fått flytta sig bit för bit* <http://www.lkabframtid.com/Malmberget/Nar/Hittills/> 2011-04-26

LKAB 7 (2011) *Kontakt* <http://www.lkabframtid.com/Malmberget/Annu-mer/Kontakt/> 2011-04-26

Minerallag (1991) *Minerallag 1991:45* Departement/myndighet: Närings- och handelsdepartementet. <http://www.geonord.org/law/minlag.html> 2011-05-25

Nationalencyklopedin 1 (2011) *Thomasprocessen*. <http://www.ne.se/thomasprocessen>, Nationalencyklopedin, 2011-04-26.

Nationalencyklopedin 2 (2011) *Jürgen Habermas*. <http://www.ne.se.support.mah.se/lang/jurgen-habermas>, Nationalencyklopedin, 2011-04-26.

NCL (2011) *Professor Patsy Healey* <http://www.ncl.ac.uk/apl/staff/profile/patsy.healey> 2011-04-18

Nilsson, Kristina L (2007) To move a small mining town. Sustainable policy for a new urban development. *Sustainable development policies for minor deprived urban communities: Problems and opportunities*. Proceedings of the 1st COST C27 Workshop Évora, Portugal, 2007:155

Nordzell, Anita (2007) *Samtalat skolledarskap – Kategoriserings- och identitetsarbete i interaktion*. Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap.

Näringsdepartementet (2006) *Gruvverksamheten i Kiruna och Malmberget - vissa administrativa förutsättningar för utvecklingen*. Näringsdepartementet

Regeringskansliet (2011) *Statligt ägda företag*. <http://www.sweden.gov.se/sb/d/2819/a/23960> 2011-05-25

Sacks, Harvey. (1972) *On the Analyzability of Stories by Children*, i J.J. Gumperz and D. Hymes (eds) *Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of Communication*, pp. 329–45. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Schegloff, Emanuel A (2006) *A tutorial on membership categorization*, i *Journal of Pragmatics* 39 (2007) pp. 462-482

SGU (2011) *Riksintressanta fyndigheter av ämnen och mineraler*.

<http://www.sgu.se/sgu/sv/samhalle/malm-mineral/riksintressen/riksintresse.htm> 2011-05-25

Sveriges Radio (2009) <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=98&artikel=3253127>
2011-04-23 11.30

Watson, Rod (1997) *Some General Reflections on 'Categorization' and 'Sequence' in the Analysis of Conversation*. Ed. By: Hester and Eglin

